

Z Kuşağının Dijital Teknolojiye Yönelik Tutumları¹

The Attitudes of The Z Generation Towards Digital Technology

Pınar Erten²

Öz

Z kuşağının dijital teknolojiye yönelik tutumlarının nasıl değiştiğini belirlemek amacıyla farklı liselerde öğrenim gören öğrenciler üzerinde bu araştırma gerçekleştirilmiştir. Cinsiyet, ailenin gelir durumu, anne ve baba eğitim durumu değişkenleri aracılığıyla öğrencilerin dijital teknolojilere olan tutumlarını etkileyen faktörler, kullandıkları dijital araçlar ve hangi amaç doğrultusunda kullandıkları belirlenmiştir. Dijital teknolojiye yönelik öğrencilerin olumlu tutum sergiledikleri, ailelerin gelir düzeyleri ve eğitim seviyelerine bağlı olarak dijital teknolojiye yönelik tutumlarının değiştiği ve cinsiyetlerine göre herhangi bir değişimin olmadığı belirlenmiştir. Öğrenciler, çoğunlukla akıllı cep telefonu, tablet, dizüstü bilgisayar kullandıklarını ifade etmişlerdir. Bu araçlarla öğrencilerin, müzik dinlemek ve indirmek, TV izlemek, internette video izlemek ve indirmek, sosyal ağlarda gezinmek, internette gezinmek gibi etkinlikleri gerçekleştirdikleri ortaya çıkmıştır. Öğrenciler, dijital teknolojilerin hayatı kolaylaştırabildiği gibi amacına yönelik kullanılmadığında hayatı olumsuz yönde etkileyebileceği, bireyleri tembelleğe, hayal güçlerini köreltmeye ve bağımlılığa yol açacağı yönünde görüş belirtmişlerdir.

Anahtar kelimeler: Dijital teknoloji, tutum, Z kuşağı.

Abstract

This research was carried out on the students of different high schools in order to determine how the Z generation has changed their attitudes towards digital technology. The factors affecting the attitudes of students towards digital technologies were determined by gender, family income, mother and father education status. And the digital tools used by the students and the purpose they used were determined. It has been determined that students towards digital technology have positive attitudes, and their parents' attitudes have changed according to their income levels and education levels and there was no change according to their gender. The students stated that they mostly use smart phones, tablets, laptops. With these tools, it has been revealed that students perform activities such as listening to and downloading music, watching TV, watching and downloading videos from the internet, browsing social networks, surfing the internet. The students stated that digital technologies make life easier but they can affect life negatively when they are not used for the purpose and will lead to laziness, addiction and to blunt their imagination.

Keywords: Digital technology, attitude, generation Z.

Araştırma Makalesi [Research Paper]

Submitted: 26 / 11 / 2018

Accepted: 14 / 03 / 2019

¹ Bu çalışmanın bir kısmı, 6-8 Nisan 2018 tarihlerinde Al-Farabi II. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresinde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² Dr. Öğ. Üy., Bingöl Üniversitesi, perten@bingol.edu.tr, ORCID: <http://orcid.org/0000-0003-3114-6064>

Giriş

Bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişimden etkilenen ve internet ağı ile çevrelenmiş bir dünyada yaşayan ve bu dijital dönüşüm içerisinde doğan genç nesil farklı adlandırılmaktadır (Gülseçen, Özdemir, Çelik, Uğraş ve Özcan, 2013). X kuşağı, dijital dünyada doğmayan ve teknolojinin gelişimi içinde yer alan; Y ve Z kuşakları teknolojinin içine doğan ve yaşam biçimleri olan kuşaklardır (Çetin ve Karalar, 2016). Z kuşağı 2000 yılından sonra doğan ve dünyada sayıları 2 milyarı bulan (TİMDER, 2015) teknoloji ile iç içe olan bu gençler, bilgi ve zaman değişimine hızlı bir şekilde adapte olabilmekte ve kendilerine göre teknik kullanımlar geliştirmektedirler (Pembener, 2018).

Teknolojik değişimlerin toplumsal kuşakların üzerindeki etkileri dikkate alındığında, teknoloji ile iç içe yaşayan (Uzun, 2016) ve “Z kuşağı” (Twenge, Campell, Hoffman ve Lance, 2010), “Net kuşağı” (Oblinger ve Oblinger, 2005), “Dijital yerliler” (Prensky, 2001) olarak birbirinden farklı isimlerle nitelendirilen, 2000-2020 yılları arasında dünyaya geldiği ve geleceği düşünülen kuşak (Binark ve Karataş, 2015), dijital çağda yaşamakta ve birçok dijital teknoloji ve uygulamalarına adaptedir. Dijital kuşak olan Z kuşağı, teknolojiye dayalı yaşam tarzları olan, sosyal medyayı üretken kullanan, yüksek teknoloji iletişimi çağında yaşayan, problemlerinin çözümünde teknolojiyi kullanabilecek yeteneğe sahip ve yüksek derecede bağlantılı olan bir kuşaktır (Kapil ve Roy, 2014). Bu nesil, genç, internetle büyüdüğünden bilgiye hızlı ulaşabilen, teknoloji meraklısı, formaliteye uymayan, çabuk öğrenen ve çeşitliliği kucaklayan bir nesildir (Twenge vd., 2010). Özgüvenlidirler ve geleceklerini garanti altına almak isterler (Özkan ve Solmaz, 2015). Farklı düşünüp, farklı bilgiyi işlemektedirler (Prensky, 2001).

Dijital teknoloji, “bilgileri bir ekran üzerinde elektronik olarak görüntüleyen, saklayan ve ileten uygulamalar” olarak tanımlanan bilgisayar, internet, cep telefonları, kamera, video ve web teknolojileri gibi uygulamaları içerir (Cabı, 2016). Bugünün öğrencileri dijital çağın araçları olan ve bu öğrencilerin oyuncakları haline gelen bilgisayarlar ve oyunları, video oyunları, dijital müzik çalar video kameralar, cep telefonları, e-mail, internet ve uygulamaları gibi hayatlarının kendisi olan yeni teknolojilerle büyümektedirler (Prensky, 2001). We Are Social ve Hootsuite tarafından yayınlanan “Digital in 2017: Global Overview” raporuna göre, dünyanın yarısından fazlası en az 1 adet akıllı telefon, dünya nüfusunun neredeyse üçte ikisi en az bir cep telefonu sahibi iken Türkiye’deki dijital araç kullanıcılarının %95’i cep telefonu sahibi ve %75’i akıllı telefon kullanıyor. Türkiye’de dizüstü ve masaüstü bilgisayar kullanımı %51 ve TV %98’dir. Ayrıca, kullanıcılar gün içerisinde ortalama 7 saatini bilgisayar karşısında, 3 saatini telefon üzerinden internete bağlanarak, 3 saatini sosyal medya platformlarında ve TV karşısında ise ortalama 2 saatini geçiriyor (Ayvaz, 2017; Kemp, 2017).

Gençlerin günümüz dijital çağda hem ülkelerinin hem de dünyanın değişen normlarına ayak uydurabilecek şekilde dijital okuryazarlık niteliklerine sahip olan bireyler olmaları için dijital teknolojilere yönelik tutumlarının bilinmesi ve buna uygun alt yapıların geliştirilmesi gerekmektedir. Beraberinde eğitim-öğretim etkinliklerinin de bu gelişimi ve uyumu destekleyecek yönde olması gerekmektedir. Geleneksel öğrenme yöntem ve ortamları dikkati çekme konusunda yeterli görülmemekte (Somyürek, 2014) ve derslerde dijital teknolojilerin kullanımının faydalı olacağı düşünülmektedir (Sezgin, Erdoğan ve Erdoğan, 2017). Günümüzün sorunu olan dijital bölünmenin ve dijital beceri yetersizliğinin de önüne geçecek önlemler almamızda öğrencilerin dijital teknolojiye yönelik tutumları bize yol gösterecektir. Teknolojinin bilinçli kullanımının gerçekleştirilmesi, olumlu ve olumsuz etkilerinin farkına varılması, dijital teknolojilerin kişinin kendisi için ne anlam ifade ettiği, yaşantısındaki yeri (Cabı, 2015) vurgulanacaktır. Bu çıkarımlar doğrultusunda eğitim-öğretim süreçlerinin en iyi şekilde gerçekleştirilmesi sağlanacaktır.

Amaç

Dijital teknolojilerin yer aldığı bir dünyaya doğan ve bu teknolojilerin dilleri ana dilleri olan (Taş, 2014) Z kuşağının dijital teknolojiye yönelik tutumlarının nasıl değiştiğini belirlemek amacıyla bu çalışma gerçekleştirilmiştir. Bu amaca bağlı olarak öğrencilerin dijital teknolojiye yönelik tutumları cinsiyete, ailenin gelirine, anne ve baba eğitim durumuna göre değişip değişmediği ve kullandıkları dijital araçlar ve hangi amaçla kullandıkları da incelenmiştir. Ayrıca, öğrenciler yazılı olarak da görüşlerini belirtmişlerdir.

1. Yöntem

Bu çalışma, var olan durumu ve yaşananların neler olduğunu betimlemeyi amaçladığından betimsel (tarama) araştırmalardandır (Sönmez ve G. Alacapınar, 2016). Bu araştırmada “dijital teknolojiye yönelik tutum” ölçeği ile veriler toplanmıştır. Ayrıca, araştırmaya katılanların tutumları ile ilgili olarak görüşlerine de başvurulmuş ve bunlar yazılı olarak alınmıştır.

1.1. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini Bingöl ili merkezinde yer alan 2017-2018 eğitim-öğretim yılında farklı devlet liselerinde öğrenim gören öğrenciler, örnekleme ise random ve kolay ulaşılabilirlik yöntemine (Sönmez ve G. Alacapınar, 2016) göre seçilen

liselerde öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Geçerli veriler dikkate alındığında, toplamda 318 öğrenciden örneklem oluşmaktadır.

Tablo 1: Araştırmada Yer Alan Öğrencilere Ait Demografik Bilgiler

Cinsiyet	f	%
Kız	278	87.4
Erkek	40	12.6
Yaş		
13 yaş	1	0.3
14 yaş	69	21.7
15 yaş	157	49.4
16 yaş	70	22.0
17 yaş	14	4.4
18 yaş	7	2.2
Aile geliri		
Asgari ücretin altında	46	14.5
1600 tl - 2500 tl	139	43.7
2501 tl - 3500 tl	83	26.1
3501 tl ve üzeri	50	15.7
Anne eğitim durumu		
Okuma-yazma bilmeyen	69	21.7
İlkokul	120	37.7
Ortaokul	72	22.6
Lise	40	12.6
Üniversite-Lisansüstü	17	5.3
Baba eğitim durumu		
Okuma-yazma bilmeyen	31	9.7
İlkokul	65	20.4
Ortaokul	52	16.4
Lise	81	25.5
Üniversite-Lisansüstü	89	28.0
Toplam	318	100.0

Araştırmaya katılanların büyük çoğunluğunu kız öğrenciler (%87.4) oluşturmaktadır. Bunun sebebi de okullardan birinin Kız Anadolu Lisesi olmasındandır. 9. ve 12. sınıflarda gerçekleştirilen bu çalışmada yaş yoğunluğu 15 yaş (%49.4) etrafında toplanmaktadır. Öğrencilerin önemli bir kısmının aile gelirleri 1600 TL ile 2500 TL arasında değişmektedir (%43.7). Öğrenci ebeveynlerine ait eğitim düzeylerinde çoğunluğa bakıldığında anne eğitim düzeyi ilkököl (%37.7), baba eğitim düzeyi ise üniversite ve lisansüstü (%28.0) olarak görülmektedir. Araştırmaya katılan öğrencilerden 37'si ise dijital teknolojiye yönelik görüşlerini yazılı olarak ifade etmişlerdir.

1.2. Veri Toplama Aracı

Cabı (2016) tarafından geliştirilen "Dijital teknolojiye yönelik tutum" ölçeği araştırmacıdan gerekli izinler alınarak kullanılmıştır. 8 faktör ve 39 maddeden oluşan beşli likert tipinde geliştirilen ölçeğin, bütününde Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı 0.90, Spearman Brown iki yarı test korelasyonu 0.82, Faktörlerin düzeltilmiş madde-toplam puan korelasyonları 0.31 ile 0.73 arasında değiştiği, üst %27 ile alt %27 grupların madde ortalamaları arasındaki tüm farkların anlamlı olduğu ve faktör yapısı için yapılan doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarının da kabul edilebilir değer sınırları içinde olduğu görülmüştür (Cabı, 2016). Yazılı olarak görüş belirtmek isteyen öğrencilere "Ölçekteki maddeler dışında teknolojiye yönelik tutumlarınız ile ilgili belirtmek istedikleriniz nelerdir?" şeklinde bir soru sorulmuştur. Bu soruya verilen cevaplar belirli kategoriler oluşturularak öğrenci görüşleri ile birlikte aktarılmıştır.

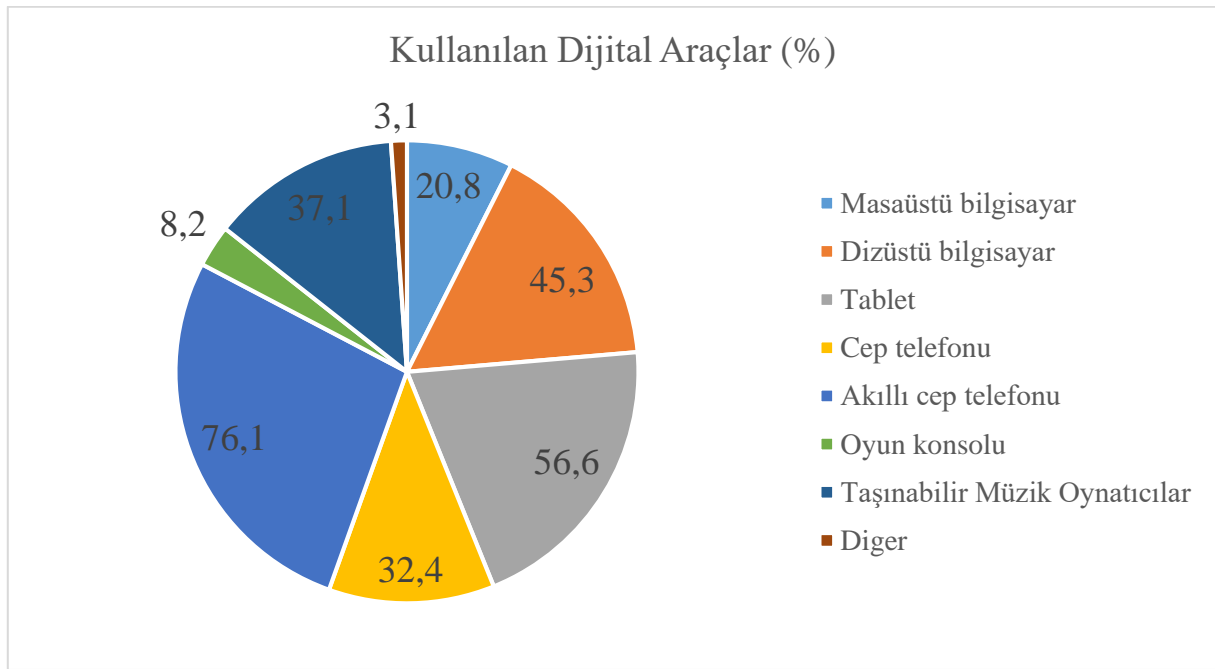
1.3. Verilerin Toplanması ve Analizi

Veri toplama formu öğrencilere gönüllülük dikkate alınarak uygulanmıştır. Toplanan veriler bilgisayar ortamında SPSS istatistik paket programı ile analiz edilmiştir. Araştırmada kişisel bilgiler, öğrencilerin kullandıkları dijital araçlar ve kullanım

süreleri, gerçekleştirilen dijital etkinlikler ve sürelerini belirtmek için yüzde ve frekans, genel tutumlar için aritmetik ortalama ve standart sapma, dağılımın normal olup olmadığını göstermek için Levene testi, cinsiyet değişkeni için bağımsız gruplar t-testi, ailenin gelir durumu, anne ve babanın eğitim durumu değişkenleri için tek yönlü varyans analizi, farklılıkların hangi gruplardan kaynaklandığını belirtmek için de Scheffé testi kullanılmıştır. Elde edilen sonuçları yorumlarken anlamlılık değeri 0.05 olarak kabul edilmiş ve aritmetik ortalamalar için “hiç katılmıyorum: 1.00–1.80”; “katılmıyorum: 1.81–2.60”; “kararsızım: 2.61–3.40”; “katılıyorum: 3.41–4.20”; “tamamen katılıyorum: 4.21–5.00” puan aralıkları esas alınmıştır. Ayrıca, öğrencilerin görüşleri bir içerik analizine tabii tutularak gerekli kategoriler ve bunlara bağlı olarak yorumlamalar gerçekleştirilmiştir. Bu yorumlara referans olan görüşler aktarılırken “Ö1, Ö2, ...” şeklinde bir kodlamaya gidilmiştir. Bu kodlamada ilk sıradaki harf öğrenciyi, ikinci sıradaki rakam ise sırasını göstermektedir.

2. Bulgular ve Yorum

Araştırmaya katılan öğrencilerin hangi dijital araçları kullandıkları ve kullanım sürelerinin nasıl değiştiği belirlenmeye çalışılmıştır. Bunlara ait veriler Şekil 1’de ve Tablo 2’de yer almaktadır.

Şekil 1: Araştırmada Yer Alan Öğrencilerin Kullandıkları Dijital Araçlara Ait Toplam Dağılım

Öğrencilerin çoğunluk sırasına göre akıllı cep telefonu (%76.1; n=242), tablet (%56.6; n=180), dizüstü bilgisayar (%45.3; n=144), taşınabilir müzik oynatıcılar (%37.1; n=118), cep telefonu (%32.4; n=103), masaüstü bilgisayar (%20.8; n=66), oyun konsolu (%8.2; n=26) ve diğer dijital araçları (%3.1; n=10) kullandıkları Şekil 1’de görülmektedir. Diğerleri seçeneğinde TV, kamera ya da hiçbir dijital araç kullanmadıklarını belirtmişlerdir.

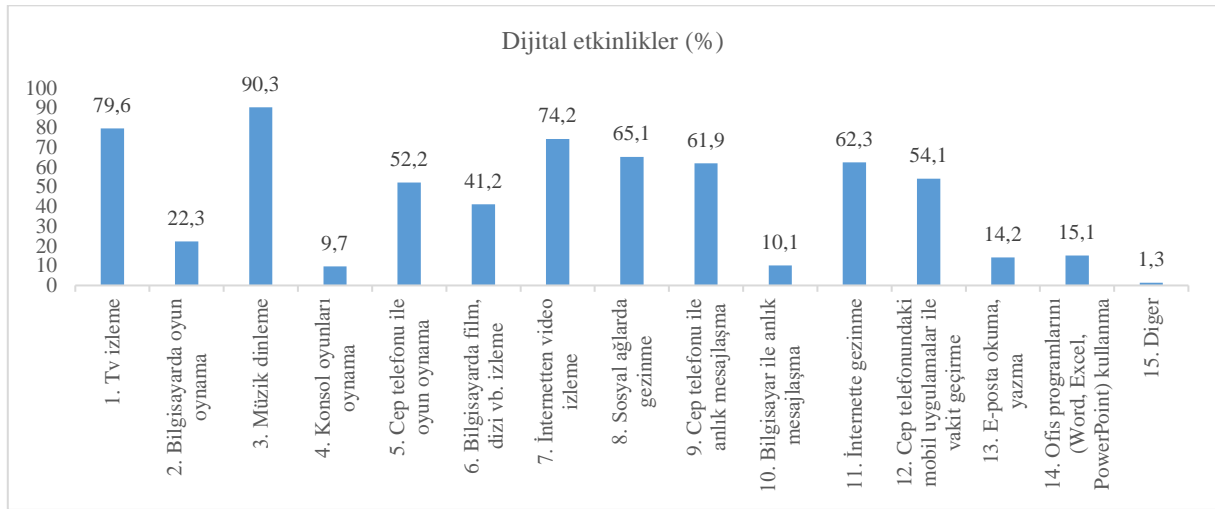
Tablo 2: Araştırmada Yer Alan Öğrencilerin Kullandıkları Dijital Araçlara Ait Kullanım Süreleri

Kullanım süresi	1 yıl ve daha az		1,5 - 4 yıl arası		4,5 yıl ve daha fazla	
	f	%	f	%	f	%
Kullanılan dijital araç						
Masaüstü bilgisayar	7	2.2	18	5.7	41	12.9

Dizüstü bilgisayar	14	4.4	56	17.6	74	23.3
Tablet	18	5.7	125	39.3	37	11.6
Cep telefonu	32	10.1	51	16.0	20	6.3
Akıllı cep telefonu	90	28.3	124	39.0	28	8.8
Oyun konsolu	5	1.6	7	2.2	14	4.4
Taşınabilir müzik oynatıcılar	28	8.8	51	16.0	39	12.3
Diğer	2	0.6	2	0.6	6	1.9

Akıllı cep telefonunu, cep telefonu, tablet ve taşınabilir müzik oynatıcıları 1,5-4 yıl arası bir kullanımının olduğu, dizüstü, masaüstü, oyun konsolu ve diğer dijital araçların ise 4,5 yıldan fazla bir süre ile kullanıldıkları belirlenmiştir (Tablo2). Buna bağlı olarak öğrencilerin dijital araçlarla tanışma ve kullanımlarının küçük yaşlarda başladığı söylenebilir.

Öğrencilerin kullandıkları dijital araçlarla ne tür etkinlikleri gerçekleştirdikleri ve günlük bu etkinliği gerçekleştirme süreleri de tespit edilmiştir. Buna ait veriler Şekil 2'de ve Tablo 3'de verilmiştir.

Şekil 2: Araştırmada Yer Alan Öğrencilerin Yaptıkları Dijital Etkinliklere Ait Toplam Dağılım

Öğrenciler kullandıkları dijital araçlarla en fazla sırasıyla müzik dinlediklerini (%90.3; n=287), TV izlediklerini (%79.6; n=253), internette video izlediklerini (%74.2; n=236), sosyal ağlarda gezindiklerini (%65.1; n=207), internette gezindiklerini (%62.3; n=198), cep telefonu ile anlık mesajlaştıklarını (%61.9; n=197), cep telefonundaki mobil uygulamalar ile vakit geçirdiklerini (%54.1; n=172), cep telefonu ile oyun oynadıklarını (%52.2; n=166), bilgisayarda film, dizi vb. izlediklerini (%41.2; n=131), bilgisayarda oyun oynadıklarını (%22.3; n=71), ofis programlarını (Word, excel, powerpoint) kullandıklarını (%15.1; n=48), e-postalarını okuduklarını ve yazdıklarını (%14.2; n=45), bilgisayar ile anlık mesajlaştıklarını (%10.1; n=32), konsol oyunları oynadıklarını (%9.7; n=31) ve diğer etkinlikleri (%1.3; n=4) belirtmişlerdir. Diğer seçeneğinde öğrencilerin, müzik ve video indirdiklerini, görüntülü konuşmalar yaptıklarını ve hiçbir dijital araç kullanmayanlarda ders çalıştıklarını ifade etmişlerdir.

Tablo 3: Araştırmada Yer Alan Öğrencilerin Yaptıkları Dijital Etkinliklerin Günlük Kullanım Süreleri

Günlük kullanım süresi	1 saat ve daha az		1,5 - 4 saat arası		4,5 saat ve daha fazla	
	f	%	f	%	f	%
Yapılan Dijital etkinlik						

1. TV izleme	96	30.2	142	44.7	15	4.7
2. Bilgisayarda oyun oynama	50	15.7	21	6.6	-	-
3. Müzik dinleme	176	55.3	83	26.1	28	8.8
4. Konsol oyunları oynama	19	6.0	12	3.8	-	-
5. Cep telefonu ile oyun oynama	106	33.3	53	16.7	7	2.2
6. Bilgisayarda film, dizi vb. izleme	56	17.6	66	20.8	9	2.8
7. İnternette video izleme	183	57.5	53	16.7	-	-
8. Sosyal ağlarda gezinme	117	36.8	72	22.6	18	5.7
9. Cep telefonu ile anlık mesajlaşma	137	43.1	47	14.8	13	4.1
10. Bilgisayar ile anlık mesajlaşma	26	8.2	6	1.9	-	-
11. İnternette gezinme	112	35.2	77	24.2	9	2.8
12. Cep telefonundaki mobil uygulamalar ile vakit geçirme	113	35.5	49	15.4	10	3.1
13. E-posta okuma, yazma	43	13.5	2	0.6	-	-
14. Ofis programlarını (Word, Excel, PowerPoint) kullanma	42	13.2	6	1.9	-	-
15. Diğer	3	0.9	1	0.4	-	-

TV izleme ve Bilgisayarda film, dizi vb. izleme etkinlikleri günde 1,5-4 saat arası zaman ayrılırken diğer etkinliklere gün içerisinde bir saat ve daha az zaman ayrıldığı tespit edilmiştir (Tablo 3). Dijital araçlarda, bağımlılık düzeyinde bir kullanım söz konusu olmadığı söylenebilir. Yalnızca TV ve bilgisayarda film izleme süresi gün içerisinde fazladır.

Öğrencilerin dijital teknolojiye yönelik tutumlarının nasıl değiştiğini tespit etmek için yapılan analiz sonuçları Tablo 4'de yer almaktadır.

Tablo 4: Öğrencilerin Dijital Teknolojiye Yönelik Tutumlarına İlişkin Aritmetik Ortalama Ve Standart Sapma Sonuçları

Dijital Teknolojiye Yönelik Tutumlar	n	\bar{X}	ss
Genel	318	3.44	0.57

Tablo 4'deki bulgulara göre öğrencilerin dijital teknolojiye yönelik tutumlarının "katılıyorum" ($\bar{X}=3.44$) düzeyinde olduğu görülmektedir. Bu sonuçta, öğrencilerin dijital teknolojiye yönelik olumlu bir tutum sergiledikleri şeklinde yorumlanabilir.

Cinsiyete göre dijital teknolojiye yönelik öğrenci tutumlarının nasıl değiştiğinin belirlemek için bağımsız gruplar t-testi yapılmıştır. Sonuçlar Tablo 5'te verilmiştir.

Tablo 5: Öğrencilerin Dijital Teknolojiye Yönelik Tutumlarının Cinsiyet Değişkenine Göre T-Testi Sonuçları

Cinsiyet	n	\bar{X}	ss	Levene Testi		t	p
				F	p		
Kız	278	3.43	0.56	2.556	0.111	-0.725	0.469
Erkek	40	3.50	0.64				

p>0.05

Elde edilen sonuçlar dağılımın normal olduğunu ($p=0.111$) ve öğrencilerin cinsiyetlerine göre dijital teknolojiye yönelik tutumlar arasında anlamlı bir farklılık bulunmadığını göstermektedir ($t_{(316)}=-0.725$, $p>0.05$). Hem kız hem erkek öğrencilerin görüşleri "katılıyorum" düzeyindedir. Öğrencilerin dijital teknolojiye yönelik olumlu yönde tutum sergiledikleri söylenebilir.

Öğrencilerin ailelerinin gelir durumu ile dijital teknolojiye yönelik tutumları arasında anlamlı farklılık olup olmadığını tespit etmek için tek yönlü varyans analizi gerçekleştirilmiştir (Tablo 6).

Tablo 6: Öğrencilerin Dijital Teknolojiye Yönelik Tutumlarının Ailenin Gelir Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Aile Gelir Durumu	n	\bar{X}	ss	Varyans Kaynağı	Kar. Top.	Sd	Kar. Ort.	F	p	Scheffé
1.Asgari ücretin altında	46	3.20	0.47	Gruplar Arası	5.831	3	1.944	6.285*	0.000	3-1, 4-1
2.1600 tl - 2500 tl	139	3.38	0.54							
3. 2501 tl - 3500 tl	83	3.56	0.56	Gruplar İçi	97.113	314	0.309			
4. 3501 tl ve üzeri	50	3.62	0.65	Toplam	102.944	317				
Levene: 2.588		p= 0.053								

*p<0.05

Ailenin gelir durumuna göre öğrencilerin tutumları arasında bir farklılık saptanmış ($F_{(3-314)}=6.285$, $p<0.05$) ve bu farklılık asgari ücretin altında gelire sahip olanlarla 2501 TL ile 3500 TL arasında gelire sahip olanlar ve 3501 TL'nin üzerinde gelire sahip olanlar arasında olduğu görülmektedir (Tablo 6). Öğrencilerinin ailelerinin gelir durumunun artmasına bağlı olarak tutumlarında olumlu yönde bir değişim olduğu ve gelir seviyelerinin önemli bir etken olduğu düşünülebilir. Gelir seviyesinin artması hem dijital teknolojilere ulaşımı kolaylaştırdığı hem de bu teknolojilerde çeşitliliğe sebep olduğu düşünüülürse öğrencilerin dijital teknolojilere yönelik tutumunun olumlu yönde olacağı yargısına varılabilir.

Araştırmaya katılan öğrencilerin anne eğitim durumu değişkenine göre dijital teknolojiye yönelik tutumlarının nasıl farklılaştığını tespit etmek için tek yönlü varyans analizi yapılmıştır. Analiz sonuçları aşağıdaki tabloda verilmiştir.

Tablo 7: Öğrencilerin Dijital Teknolojiye Yönelik Tutumlarının Anne Eğitim Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Anne Eğitim Durumu	n	\bar{X}	ss	Varyans Kaynağı	Kar. Top.	sd	Kar. Ort.	F	p	Scheffé
1.Okuma-yazma bilmeyen	69	3.26	0.56	Gruplar Arası	7.007	4	1.752	5.715*	0.000	3-1, 4-1
2.İlkokul	120	3.36	0.54							

3.Ortaokul	72	3.55	0.53	Gruplar İçi	95.937	313	0.307
4.Lise	40	3.67	0.52				
5.Üniversite- lisansüstü	17	3.69	0.78	Toplam	102.944	317	
Levene: 2.077		p= 0.084					

*p<0.05

Öğrencilerin dijital teknolojiye yönelik tutumları ile anne eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı bir fark tespit edilmiştir ($F_{(4-313)}=5.715$, $p<0.05$). Bu farklılık okuma-yazma bilmeyen anneler ($\bar{X}=3.26$) ile ortaokul ($\bar{X}=3.55$) ve lise mezunu ($\bar{X}=3.67$) annelerden kaynaklanmaktadır. Öğrencilerin anne eğitim seviyeleri arttıkça öğrenci tutumlarında olumlu yönde bir artış sağlandığı saptanmıştır. Bunu da, annelerin çocuklarının dijital teknolojiyi kullandıklarında onlara rehberlik edecek, onların bu teknolojiyi daha yararlı kullanmalarını sağlayacak şekilde kendi bilgi ve yeterliklerini sağladıklarına bağlanabilir.

Öğrencilerin baba eğitim durumuna göre dijital teknolojiye yönelik tutumlarının değişip değişmediğini tespit etmek için tek yönlü varyans analizi gerçekleştirilmiştir. Tablo 8'de bu analizin sonuçları verilmiştir.

Tablo 8: Öğrencilerin Dijital Teknolojiye Yönelik Tutumlarının Baba Eğitim Durumu Değişkenine Göre Tek Yönlü Varyans Analizi Sonuçları

Baba Eğitim Durumu	n	\bar{X}	ss	Varyans Kaynağı	Kar. Top.	sd	Kar. Ort.	F	p	Scheffé
1.Okuma- yazma bilmeyen	31	3.19	0.58	Gruplar Arası	4.544	4	1.136	3.613*	0.007	4-1
2.İlkokul	65	3.32	0.53							
3.Ortaokul	52	3.41	0.49							
4.Lise	81	3.51	0.55	Gruplar İçi	98.400	313	0.314			
5.Üniversite- lisansüstü	89	3.56	0.62	Toplam	102.944	317				
Levene: 1.536		p= 0.192								

*p<0.05

Baba eğitim durumu değişkenine göre öğrencilerin dijital teknolojiye yönelik tutumları arasında bir fark belirlenmiştir ($F_{(4-313)}=3.613$, $p<0.05$). Bu fark, eğitim durumu lise mezunu babalar ($\bar{X}=3.51$) ile okuma-yazma bilmeyen babalar ($\bar{X}=3.19$) arasındadır. Öğrencilerin anne eğitim durumunda olduğu gibi baba eğitim durumunda da, eğitim seviyesi yükseldikçe öğrencilerin dijital teknolojiye yönelik tutumlarının olumlu yönde arttığı görülmektedir. Ebeveynlerin eğitim seviyelerinin öğrencilerin dijital teknolojilere yönelik tutumları üzerinde olumlu bir etkisi olduğu yargısına varılabilir.

Araştırmaya katılan bazı öğrencilerin dijital teknolojiye yönelik tutumları hakkındaki görüşleri ayrıca sorulmuştur. 37 öğrenciden alınan cevaplara bakıldığında olumlu ve olumsuz tutumların yer aldığı görülmüştür. Birçok öğrenci dijital teknolojilerin faydasının olduğunu, ancak bunun yanında zararının da olduğunu dile getirmişlerdir. Öğrenciler bu olumsuz yanları nasıl bertaraf edeceklerini de belirtmişlerdir. Böylelikle, öğrenciler, teknoloji meraklısı, erken olgunlaşan, yaratıcı, sorunları çözebilme, kendini yönlendirebilme, bilgiyi hızlı işleyebilme ve zeki olma gibi (Çetin ve Karalar, 2016) Z kuşağı özelliklerini de göstermektedirler. Bu sonuçlara örnek olabilecek bazı görüşler şu şekildedir:

Ö10. "Hayatımızda olması gerekenden daha fazla yer alıyor ve bunu engellemek için farklı uğraş alanları bulmalı, dijital şeyleri kullanacaksa bile yararlı yönlerini almalı zararından kaçınılıyoruz. Ben de bunlara dikkat etmeye çalışıp dijital ortamdan çok sosyal aktivitelere yöneliyorum."

Ö138. "Eğer dijital teknoloji verimli ve yararlı bilgileri almak için kullanılırsa gerçek amacına ulaşır."

Ö144. "Dijital yaşamın iyi yanları da kötü yanları da vardır önemli olan onu doğru kullanabilmek."

Ö162. "Bence hayatımızı fazlasıyla kolaylaştırıyor. Mesela istediğim bilgiye, kişiye, kaynağa bir tıkla ulaşabiliyorum. Ayrıca aramızda mesafe olan sevdiğilerimle konuşabiliyorum ve bu beni mutlu ediyor."

Ö166. "Hayatımın her alanında dijital teknoloji olmasa bile işime yaradığını düşünüyorum. Çocuklarınıza erken yaştan itibaren dijital teknolojiyi öğretmeyin. Hayal gücünü öldürüyor. Düşünme fırsatımız olmadan her şeye oradan bakıyoruz."

Ö172. "Dijital teknoloji insan hayatına ancak insan becerisini etkilemeden ve insanları tembelleştirmeden kullanılmalıdır."

Ö188. "Zararı faydasına her zaman galiptir."

Ö189. "Dijital teknoloji boş vaktimi değerlendirmemi sağlar."

Ö202. "İnsanları tembelleğe yönlendiriyor. Gelecekte bir nesil tembel insan var."

Ö208. "Dijital teknolojinin olumsuz yönlerinden çok olumlu yönlerini kullanmak insanı hem geliştirir hem de yaratıcı kılar. Teknolojiyi ölü kullanmamak gerekir."

Ö246. "Teknolojinin etkisi kullanım yönüne bağlı değişir."

Ö270. "Teknoloji gün geçtikçe gelişen muazzam bir şey. İnsan hayatını kolaylaştırır."

Ö278. "Bağımlıyım ve çok kötü durumlarla karşı karşıya kalabiliyorum, korkuyorum."

Ö281. "Bence insanlarımız teknolojiyi amacına uygun kullanmalıdır. Böyle olursa ülkemiz daha çok gelişir. Teknoloji resmen artık insanlar için bağımlılık oldu."

Öğrenciler dijital teknolojiye yönelik olumlu tutumlar arasında hayatı kolaylaştırma, istenilene istenildiği zamanda ulaşma, amaca yönelik kullanımı sağlama, zamanı en iyi şekilde değerlendirmeye yardımcı olma, bireylerin gelişimini ve yaratıcılığını sağlama özelliklerini belirtirken olumsuz tutumlar arasında ise yaşamlarının her şeyi olma durumu, bireylerin hayal gücünü köreltmesi, tembelleştirmesi ve bağımlılık yapması özelliklerini belirtmişlerdir. Olumsuz tutum sergilemelerine sebep olan durumları da yararlı ve iyi yönlerini daha fazla yaşam içinde kullanma, dijital ortam dışında farklı aktivitelere yönelerek sosyalliği artırma ve gerektiğinde gerektiği şekilde kullanma şeklinde giderebileceklerini ifade etmişlerdir. Öğrencilerin yoğun bir şekilde kitle iletişim araçlarıyla zaman geçirmeleri sosyalleşmelerine olumlu etkilerde bulunduğu gibi olumsuz etkilerde de bulunmaktadır (Koç Akran, 2018). Öğrenciler dijital teknolojinin ve kullanımının olumlu ve olumsuz yönlerinin farkında oldukları ve olumsuzlukları nasıl gidereceklerinin de bilincinde oldukları görülmektedir. Bu sonuçların öğrencilerin Z kuşağı özelliklerinin bir yansıması olduğu düşünülebilir.

Araştırma kapsamında yer alan öğrenciler dijital teknolojinin kullanımına yönelik bazı görüşler de belirtilmiştir. Öğrenciler dijital teknolojileri nasıl kullandıklarını belirtirken bir yandan da kullanım şekillerinin nasıl olması gerektiğine de vurguda bulunmuşlardır. Bazı öğrenci görüşleri aşağıda verilmiştir.

Ö9. "Bence teknoloji kullanılmalıdır ama zararı olacak derecede abartılmamalıdır. Evet dijital teknoloji konusunda becerikliyim ama fazla abartıyı sevmem."

Ö13. "Bence şimdiki nesil teknolojiyi eğlence için kullanmayı huy haline getirmişler, bilgiye ulaşmak için yapan çok az kişi var."

Ö82. "Dijital teknolojiye bağımlı değilim, sık kullanmıyorum."

Ö85. "Dijital teknolojiyi bilinçli kullandıkça yararlıdır ve hayatımızın odak noktası olmamalıdır."

Ö120. "Teknolojiyi sosyal ağlarda tanımadığım kişilerle saçma bir şekilde boş zaman harcayarak kullanmam."

Ö151. "Kimi zaman derslerim için kimi zaman eğlence için kullanıyorum ve dijital araçlar bazen yararsız olabiliyor."

Ö179. "Abartılmadan doğru kullanıldığı sürece gayet yararlı. Yeri geldiğinde oyun vs. yeri geldiğinde bilgi vs için kullanılmalıdır."

Ö183. "Dijital teknoloji bence iyi bir şey ama kötü kullanma, aşırı kullanma dijital teknolojiyi kötü duruma getiriyor."

Dijital teknolojiyi kullanma konusunda öğrenciler, yetenekli olduklarını, hemen adapte olabildiklerini, kullanım amaçları doğrultusunda gerektiği şekilde ve sıklıkta kullandıklarını belirtmişlerdir. Öğrencilerin dijital teknolojinin kullanımının asıl amacının ve süresinin dışına çıkılması durumunda neler yaşayacaklarının farkında oldukları da görüşlerinden anlaşılmaktadır.

Bazı öğrenciler, dijital teknolojilerin eğitimde kullanımına yönelik de görüş belirtmişlerdir. Bu görüşler aşağıdaki gibidir:

Ö113. "Okullardaki teknoloji gelişmeli."

Ö123. "Okullarda bulunan akıllı tahtaların eğitimimize yararlı olmadığını düşünüyorum."

Ö150. "Bize dijital teknolojiyi kullanmamız için bir teknoloji aracı verilmesini isterim (Tablet)."

Ö311. "Dijital teknoloji ne kadar mükemmel olsa da okulda öğretilmesi hususunda kaygılıyım. Başarılı sonuç alabileceğimiz birçok şeyin okulda verilmesi o şeyi başarısızlığa ulaştıracağı gibi ona olan ilgiyi de azaltır. Yani eğer okulda kullanmak gibi bir niyetiniz varsa sakın yapmayın."

Öğrenciler okullarda yer alan teknolojinin yetersiz olduğunu ve kendilerine yönelik bu konuda destek çıkılması gerektiğini vurgulamışlardır. Ancak bir öğrenci dijital teknolojiye yönelik derslerin okullarda verilmesinin olumlu sonuçlar doğurmayacağını belirtmiştir. Bu tarz bir görüşün, Z kuşağı olan öğrencilerin zaten teknolojiyle iç içe kişilerden oluşmaları, hızlı öğrenen ve gelişime kolay adapte olabilen bireyler olmaları (Pembener, 2018) ve kendilerine teknoloji ağırlıklı dersleri teknolojiyle sonradan tanışan bireylerin gösterdiği düşünülüğünde, doğru bir bakış açısı olabileceği söylenebilir.

Sonuç ve Değerlendirme

Hayatımızda etkili ve aktif rol alan dijital teknolojilere yönelik gençlerin tutumları, ülkelerin geleceğini belirlemede etkili olmaktadır. Dijital teknolojilerin etkin kullanımı ile politik, siyasi, eğitim, ticari anlamda olumlu değişimler gerçekleşecek ve küresel platformda da söz sahibi olunacaktır. Dijital çağı yaşadığımız bu zamanda Z kuşağı olan günümüz gençliğinin dijital teknolojiye yönelik tutumlarının nasıl olduğunun araştırıldığı bu çalışmada, genel olarak "katılıyorum" düzeyinde görüş belirtildiği ve olumlu bir tutum sergilendiği tespit edilmiştir. İnternete olan aşırı bağlılığı, teknolojik gelişmeleri yakından takip etmesi, cep telefonları, sosyal ağlarla olan kesintisiz bağı Z kuşağının (Ardıç ve Altun, 2017) olumlu yönde görüş belirtmesinde etkili olduğu düşünülebilir. Bunun dışında, araştırma kapsamında yer alan öğrencilerin ailelerinin gelir düzeyleri ve eğitim seviyelerine bağlı olarak dijital teknolojiye yönelik tutumlarının değiştiği ve aralarında pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Ailelerin sosyo-ekonomik düzeylerinin gençlerin dijital teknolojiye yönelik tutumlarında belirleyici bir rolü olduğu görülmüştür. Ailenin eğitim ve gelir düzeyi yükseldikçe gençlerin olumlu tutum sergilemelerine sebep olmaktadır. Bu sonuçtan, ailelerin hem teknolojiye ulaşılabilirliğinin hem de teknolojiyi kullanılabilirlik yeterliklerinin ve bilgilerinin çocuklarının tutumları üzerinde etkilediği söylenebilir. Z kuşağının aileleri ile aralarındaki ilişkileri kuvvetli olduğundan (Taş, Demirdöğmez ve Küçüköğlü, 2017) başka durumlara yansımaları da aynı düzeyde olmaktadır. Aileler, çocuklarına göre yetişme tarzları ve yaşadıkları ortama bağlı farklılıklara sahip bir kuşak olmalarından (Yüksekbilgili, 2015) kaynaklı teknolojilere yönelik bilgi ve farkındalık seviyeleri yeterli olmamakta (Tokel, Başer ve İşler, 2013), bu da çocukların olumsuz tutum sergilemelerine sebep olabilmektedir. Teknoloji yeterlikleri ile teknolojiye yönelik tutumlar arasında anlamlı bir ilişki mevcuttur (Çetin, Çalışkan ve Menzi, 2012). Ebeveynlerin, yeterli bilgi ve eğitim ile gençlerin teknolojiye olan tutumlarını olumlu yönde etkileyebilecekleri görülmektedir. Aileler gelişen ve değişen dijital çağın gereksinimlerine ayak uydurmaya çalışmalı ve çocuklarının isteklerine önem vermelidirler (TİMDER, 2015).

Araştırmada, öğrencilerin cinsiyetlerine göre herhangi bir fark olmadığı, her iki grubunda aynı düzeyde tutum sergiledikleri belirlenmiştir. Bilgi ve iletişim teknolojilerine yönelik tutumların incelendiği Volman, van Eck, Heemskerk ve Kuiper'in (2005) çalışmasında, ilköğretim düzeyinde cinsiyet farklılıklarının az olduğu, ortaöğretim düzeyinde kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha az olumlu tutumları olduğu tespit edilmiştir. Dijital teknolojiler arasında saydığımız internet ve bilgisayar kullanım oranları Türkiye'de 2018 yılı verilerine göre 16-24 yaş aralığında yer alan erkek bireylerin kadın bireylere göre biraz daha yüksek olduğu tespit edilmiştir (TÜİK, 2018b).

Öğrenciler, çoğunlukla akıllı cep telefonu, tablet, dizüstü bilgisayar, taşınabilir müzik oynatıcılar, cep telefonu, masaüstü bilgisayar, oyun konsolu ve diğer dijital araçları (TV, kamera gibi) kullandıklarını ifade etmişlerdir. Hiçbir dijital araç kullanmadığını ifade eden öğrenci de çalışma içerisinde yer almaktadır. Öğrencilerin, en az bir buçuk ile dört yıl arasında bir kullanıma sahip olacak şekilde akıllı cep telefonu, tablet ve taşınabilir müzik oynatıcılarını, bunun dışında kalan diğer dijital araçları da dört buçuk yıldan fazla kullandıkları belirlenmiştir. Bu sonuç, Z kuşağının dijital araçlarla küçük yaşta beri kullanmaya başladıklarını, bu dünyaya doğduklarının (Gülseçen vd., 2013) ve bunlarla büyüdüklerinin (Kapil ve Roy, 2014) bir ispattır. Özellikle akıllı cep telefonunun hayatlarının vazgeçilmezi olduğu görülmüştür (Uzun, 2016). Artık günümüz çocukları, eğitim-öğretim faaliyetlerinden önce dijital araçların kullanımı ve bunlar hakkında bilgi sahibi olmaktadır (Çubukcu ve Bayzan, 2013). Gençler tarafından cep telefonları, tablet bilgisayarlar ve smart TV setlerine erişim ve kullanım daha da artmıştır (Livingstone, Davidson, Bryce ve Batool, 2017). Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2018 yılı verilerine göre Türkiye'de akıllı cep telefonları, dizüstü, netbook, internete bağlanabilen TV (smart TV) kullanımında diğer yıllara göre bir artış olduğu belirlenmiştir (TÜİK, 2018a). Ayrıca, 06-15 yaş grubunda yer alan çocukların bilgisayar kullanmaya başlama yaş ortalaması 8, internet kullanımı için 9 olduğu ortaya çıkmıştır (TÜİK, 2013). Dindar ve

Akbulut (2016) genç bireylerin dijital teknoloji kullanım deneyimleri ve dijital etkinliklerde geçirdikleri günlük sürelerle ilişkin yaptıkları çalışmalarında normal cep telefonu, masaüstü bilgisayar, müzik oynatıcı ve dizüstü bilgisayarlarla yüksek düzeyde etkileşimde olduklarını belirlemişlerdir. Z kuşağı zamanın çoğunu dijital teknolojilerle (telefon, bilgisayar vs.) geçirdiğinden yoğun bir kullanım söz konusudur (Koç Akran, 2018).

Araştırmada öğrenciler, müzik dinlemek ve indirmek, TV izlemek, internetten video izlemek ve indirmek, sosyal ağlarda gezinmek, internette gezinmek, cep telefonu ile anlık mesajlaşmak, cep telefonundaki mobil uygulamalar ile vakit geçirmek, cep telefonu ile oyun oynamak, bilgisayarda film, dizi vb. izlemek, bilgisayarda oyun oynamak, ofis programlarını (Word, excel, powerpoint) kullanmak, e-postaları okumak ve yazmak, bilgisayar ile anlık mesajlaşmak, konsol oyunları oynamak ve görüntülü konuşmak amacıyla dijital araçları kullandıklarını beyan etmişlerdir. Öğrenciler bu etkinliklerden TV izleme ve bilgisayarda film, dizi vb. izleme için günde 1,5-4 saat arası zaman ayırdıklarını, geriye kalan etkinliklere ise günde bir saat ve daha az zaman ayırdıklarını belirtmişlerdir. Dijital nesil olan çocuk ve gençler, akıllı teknolojik araçları etkin bir şekilde kullanmaktadırlar (Çubukcu ve Bayzan, 2013). Gençlerin günlük olarak en çok sosyal ağlarda gezinme, cep telefonu ile anlık mesajlaşma, müzik dinleme etkinliklerinde zaman harcadıklarını ve en az zaman ayırdıkları etkinliklerin ise konsol oyunları oynama, e-posta okuma ve yazma, bilgisayar ile anlık mesajlaşma ve ofis programlarını kullanma olduğu tespit edilmiştir (Dindar ve Akbulut, 2016). Z kuşağına mensup bir birey ekran başında günde 3 saatten fazla zaman geçirdikleri bilinmektedir (TİMDER, 2015). Araştırmanın sonucu ile bu durum örtüşmektedir.

Dijital teknolojiye yönelik tutumlarını öğrencilerin kendi bakış açıları ile ortaya koymaları istendiğinde öğrencilerin bir kısmı dijital teknolojilerin kullanımına yönelik olumlu görüş belirtirken bir kısmı da olumsuz görüş belirtmişlerdir. Hayatı kolaylaştırabildiği gibi amacına yönelik kullanılmadığında hayatı olumsuz yönde etkileyebileceği, bireyleri tembelleğe, hayal güçlerini köreltmeye ve bağımlılığa yol açabileceği şeklinde görüşlere yer verildiği görülmüştür. Amacına yönelik kullanım gerçekleştiğinde istenilene ulaşabilme, zamanı en iyi şekilde kullanmaya, bireysel gelişim ve yaratıcılığın artmasına sebep olacağı da vurgulanmıştır. Z kuşağı öğrencilerinin, iyi bir araştırmacı ve problem çözücü olma özellikleri (Koç Akran, 2018) mevcut araştırmanın sonucu ile bir kez daha ortaya çıkmıştır. Olumsuz yanları ortadan kaldırmak için, yararlı ve iyi yönleri hayatın içinde daha fazla vurgulamak, sosyal aktivitelere eğilim göstermek ve ihtiyaç duyulan sürelerde kullanmak gerektiğini de öğrenciler ifade etmişlerdir. Okullarda ve okulların öğrencilere sağladığı dijital teknoloji imkanlarının yetersizliği ve ders olarak yer almaması gerekliliği öğrenciler tarafından belirtilmiştir. Öğrenciler dijital teknolojilere yönelik tutum geliştirirken her şeyin farkında ve bilincinde olduklarını göstermişlerdir. Tipik Z kuşağı özelliklerini birer birer gösterdikleri, teknolojik gelişmelerden etkilenen, üst düzey becerilere sahip, üretim kadar tüketim toplumu bireyi özelliklerine sahip oldukları (Koç Akran, 2018) görülmüştür.

Dijital araçları daha etkin kullanabilmek için dijital okuryazar olunması gerekmektedir. Böylelikle birçok risk faktörünün (bilgisayar, internet, akıllı cep telefonu, sosyal medya bağımlılıkları gibi) önüne de geçilmiş olunur. Z kuşağının internete ve bilgi ve iletişim teknolojilerine yönelik olumlu algılarının (Sezgin, Erdoğan ve Erdoğan, 2017; Süer, Sezgin ve Oral, 2017) devam ettirilmesi böylelikle sağlanabilir. Bireylerin buldukları toplum, ekonomik durum ve eğitim anlayışı bireylerin yaşam boyu öğrenmelerine, becerilerine ve yaşamı anlamalarına etki etmektedir (Koç Akran, 2018). Gençlerin bilinçlenmesini gerçekleştirecek, olumlu yönelimler sağlayacak alt yapılar desteklenmelidir. Eğitim-öğretim kurumları dijital teknolojinin gelişimi ve değişimine en iyi şekilde uyum sağlamalıdır. Böylelikle, Z kuşağı bireylerinin ihtiyaçlarına cevap verebilir. Ayrıca, bireyler arasında dijital uçurumun ve dijital beceri eşitsizliklerinin önüne de geçilmelidir.

Kaynakça

- Ardıç, E. ve Altun, A. (2017). Dijital çağın öğreneni. *Uluslararası Sosyal Bilgilerde Yeni Yaklaşımlar Dergisi*, 1, 12-30.
- Ayvaz, T. (2017). *İnternet ve sosyal medya kullanıcı istatistikleri 2017*. Dijital Ajanslar Platformu. <http://www.dijitalajanslar.com/internet-ve-sosyal-medya-kullanici-istatistikleri-2017/>. Erişim Tarihi: 11.10.2018.
- Binark, M. ve Karataş, Ş. (2015). Dijital kuşaklar: Dijital kuşaklar nasıl çalışmalı? *TBD 32. Ulusal Bilişim Kurultayı*. Ankara. http://www.academia.edu/19706219/Dijital_Ku%C5%9Faklar_Dijital_Ku%C5%9Faklar%C4%B1_Nas%C4%B1_%C3%87al%C4%B1%C5%9Fmal%C4%B1. Erişim Tarihi: 03.03.2018.
- Cabı, E. (2015). Dijital yerli çocukların dijital teknolojiye yönelik görüşlerinin incelenmesi. *International Journal of Innovative Research in Education*, 2(1), 10-15.
- Cabı, E. (2016). Dijital teknolojiye yönelik tutum ölçeği. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 24(3), 1229-1244.
- Çetin, C. Ve Karalar, S. (2016). X, Y ve Z kuşağı öğrencilerin çok yönlü ve sınırsız kariyer algıları üzerine bir araştırma. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 14(28), 157-197.
- Çetin, O., Çalışkan, E. ve Menzi, N. (2012). Öğretmen adaylarının teknoloji yeterlilikleri ile teknolojiye yönelik tutumları arasındaki ilişki. *İlköğretim Online*, 11(2), 273-291.

- Çubukcu, A. ve Bayzan, Ş. (2013). Türkiye'de dijital vatandaşlık algısı ve bu algıyı internetin bilinçli, güvenli ve etkin kullanımı ile artırma yöntemleri. *Middle Eastern & African Journal of Educational Research*, 5, 148-174.
- Dindar, M. ve Akbulut, Y. (2016). Dijital teknoloji deneyimi, medya ortamlarında geçirilen süre ve çalışan bellek kapasitesi ilişkisi. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 15(1), 59-72.
- Gülseçen, S., Özdemir, Ş., Çelik, S., Uğraş, T. ve Özcan, M. (2013, Aralık). Dijital Dünyadan Yansımalar: Bilgide ve Vatandaşlıkta Değişim. *XVIII. Türkiye'de İnternet Konferansı* (s. 223-227). İstanbul Üniversitesi, İstanbul. <http://inet-tr.org.tr/inetconf18/bildiri/59.docx> Erişim Tarihi: 18.10.2018.
- Kapil, Y. ve Roy, A. (2014), A critical evaluation of generation Z at workplaces. *International Journal of Social Relevance & Concern*, 2(1),10-14.
- Kemp, S. (2017). *Digital in 2017: Global overview*. We are social. <https://wearesocial.com/special-reports/digital-in-2017-global-overview>. Erişim Tarihi: 11.10.2018.
- Koç Akran, S. (2018). Y kuşağından Z kuşağına geçişte STEM eğitimi. T. Yazıcı ve O. Hayırlı (Editörler), *Eğitim bilimleri alanında akademik çalışmalar* içinde (s. 27-40). Ankara: Gece Kitaplığı.
- Livingstone, S., Davidson, J., Bryce, J. ve Batool, S. (2017). *Children's online activities, risks and safety: A literature review by the UKCCIS Evidence Group*. London: LSE Consulting, London School of Economics and Political Science. https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/650933/Literature_Review_Final_October_2017.pdf Erişim Tarihi: 31.10.2018.
- Oblinger, D. G. ve Oblinger, J. L. (2005). : Is It Age or IT: First Steps Toward Understanding the Net Generation. D. G. Oblinger ve J. L. Oblinger (Ed.). *Educating the Net Generation* içinde (s. 2.1-2.20). EDUCAUSE. <https://www.educause.edu/ir/library/pdf/pub7101.pdf>. Erişim Tarihi: 18.10.2018.
- Özkan, M. ve Solmaz, B. (2015). The changing face of the employees- generation Z and their perceptions of work (A study applied to university students). *Procedia Economics and Finance*, 26, 476-483.
- Pembenar. (2018). Z kuşağı, gençlerin dinamiklerini değiştirmeye geliyor. <http://www.milliyet.com.tr/z-kusagi--genclerin-dinamiklerini-pembenar-detay-cocuk-1864431/>. Erişim Tarihi: 03.03.2018.
- Prensky, M. (2001). Digital Natives, Digital Immigrants. *On the Horizon*, 9(5), 1-6. NCB University Pres.
- Sezgin, F., Erdoğan, O. ve Erdoğan, B. H. (2017). Öğretmenlerin teknoloji öz yeterlikleri: Öğretmen ve öğrenci görüşlerine yönelik bütüncül bir analiz. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 7(1), 180-199.
- Somyürek, S. (2014). Öğrenme sürecinde Z kuşağının dikkatini çekme: Artırılmış gerçeklik. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 4(1), 63-80.
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2016). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (Genişletilmiş 4. Baskı). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Süer, S., Sezgin, K. ve Oral, B. (2017). Z Kuşağındaki öğrencilerin internete ilişkin algılarının belirlenmesi: Bir metafor çalışması. *Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi*, 6(12), 190-203.
- Taş, G. (2014). Dijital yerliler kimdir ve özellikleri nelerdir? <http://www.dijitalajanslar.com/dijital-yerliler-kimdir-ve-ozellikleri-nelerdir/>. Erişim Tarihi: 03.03.2018.
- Taş, H. Y., Demirdöğmez, M. ve Küçüköğlü, M. (2017). Geleceğimiz olan Z kuşağının çalışma hayatına muhtemel etkileri. *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 7(13), 1031-1048.
- TİMDER. (2015). Z kuşağı. <https://www.timder.org.tr/haber//Z-Kusagi/206>. Erişim Tarihi: 01.11.2018.
- Tokel, S. T., Başer, D., ve İşler, V. (2013). Türkiye'deki ebeveynlerin çocuklarının internet ve sosyal paylaşım siteleri kullanımına yönelik bilgi seviyeleri ve algıları. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(1), 225-236.
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). (2013). 06-15 Yaş Grubu Çocuklarda Bilişim Teknolojileri Kullanımı Ve Medya. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=15866>. Erişim Tarihi: 01.11.2018.
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). (2018a). Hanelerde bilişim teknolojileri bulunma oranı. http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=2602. Erişim Tarihi: 01.11.2018.
- TÜİK (Türkiye İstatistik Kurumu). (2018b). Son üç ay içinde bireylerin yaş grubuna ve cinsiyetine göre bilgisayar ve İnternet kullanım oranları. http://www.tuik.gov.tr/PreIstatistikTablo.do?istab_id=2599. Erişim Tarihi: 01.11.2018.

- Twenge, J. M., Campbell, S. M., Hoffman, B. J., ve Lance, C. E. (2010). Generational differences in workvalues: Leisure and extrinsic value sincreasing, social and intrinsic values decreasing. *Journal of Management*, 36(5), 1117-1142. Doi: 10.1177/0149206309352246.
- Uzun, Z. (2016, Mayıs). Z Kuşağı Öğrencilerinin Akıllı Cep Telefonu (smartphone) Kavramına İlişkin Algılarının Değerlendirilmesi: Bir Metafor Analizi Çalışması. 1. *Uluslararası Uzaktan Eğitim Araştırmaları Konferansı Bildiri Kitapçığı* (s. 84-94). Yıldız Teknik Üniversitesi, İstanbul.
- Volman, M., van Eck, E., Heemskerk, I., & Kuiper, E. (2005). New technologies, new differences. Gender and ethnic differences in pupils' use of ICT in primary and secondary education. *Computers & Education*, 45(1), 35-55. Doi: 10.1016/j.compedu.2004.03.001
- Yüksekbilgili, Z. (2015). Türkiye'de Y kuşağının yaş aralığı. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 14(53), 259-267.